

Priloga: Rzd-01-22-00010-01

Datum: 22.4.2022

opis enote nesnovne kulturne dediščine

1. IDENTIFIKACIJA ENOTE

EID: **2-00107**

Ime enote: **Izdelovanje suhorskih pirhov**

Sinonimi imena enote:

Izdelovanje brkinskih pirhov

2. OPIS ENOTE DEDIŠČINE

Zvrst dediščine: **šege in navade**

Podzvrsti:

rokodelska in obrtniška znanja, letne šege

Tipološka gesla:

krašenje pirhov, velika noč

Kratek opis:

Suhorski pirhi so pobarvana in s pomočjo praskanja z značilno ornamentiko okrašena velikonočna jajca, ki jih pred veliko nočjo izdelujejo v kraju Suhorje v Brkinih.

Opis:

Suhorski pirhi so pobarvana in s pomočjo praskanja z značilno ornamentiko okrašena velikonočna jajca, ki jih pred veliko nočjo izdelujejo v kraju Suhorje v Brkinih. Suhorske pirhe ('pirihe') največkrat izdelujejo iz izpihanih kokošjih, račjih ali gosjih jajc. Ko so v Vremski dolini ob koncu 20. stoletja gojili noje, so včasih uporabljali tudi nojeva jajca. Nekatere izdelovalke celo gojijo gosi predvsem zaradi pirhov. Jajce izpihajo in jajčno lupino obarvajo v čebulnih olupkih, ki dajo značilno rjavo barvo, ali z barvami za pirhe. Krasijo jih s tehniko praskanja, za kar uporabljajo olfa nože. Najpogostejši motivi so rastlinski, pogosto ornamentirano cvetje, šopki, srca in barčice; priljubljeni so ptički z oljčno vejico (golob miru) in drugi nabožni motivi (npr. jagnje) ali napisi (npr. IHS). Včasih na pirhe izpraskajo ime kraja izdelave (Suhorje) in letnico nastanka. Tradicionalne motive dopolnjujejo z novimi.

Pirhe začnejo ženske s Suhorja izdelovati pred veliko nočjo. Ob prazniku jih poklanjajo sorodnikom in prijateljem ter duhovniku, ki pride blagoslavljal velikonočne jedi. Od leta 2016 Vaško društvo Suhorje vsako leto organizira prireditve Jožefovo in velika noč na Suhorju. Pred prireditvijo v vaškem domu na Suhorju organizirajo delavnico izdelovanja pirhov, ki jih razstavljajo med ostalimi izdelki, povezanimi s cvetno nedeljo in veliko nočjo. Nekatere izdelovalke pirhov sodelujejo tudi na razstavah zunaj domačega kraja.

Znanje izdelovanja suhorskih pirhov se prenaša iz roda v rod. Pri njegovem ohranjanju ima pomembno vlogo več generacij družine Volk – Krebelj – Dekleva (po domače pri Ulčarjevih in pri Stanetovih). Jadranka Kristina Volk (roj. 1938) prenaša znanje tudi v Društvu kmečkih žena Postojna in Pivka. Pirhe začne izdelovati (risati) en mesec pred veliko nočjo, včasih na prošnjo tudi med letom. Ohranja tradicionalne motive, med katerimi so ji najljubši lastovka ali golob z oljčno vejico v kljunu, Sveti duh in osebna imena. Pirhe praskata tudi njena hči

Kristina Dekleva, ki je bila leta 2016 pobudnica vsakoletne prireditve in razstave v vasi, in vnukinja Ana Dekleva-Čotar.

Po vsej verjetnosti so do druge svetovne vojne krasili pirhe s tehniko praskanja tudi ponekod drugod v Brkinih, a se je ohranila le še na Suhorju. Tam so v preteklosti jajčno lupino največkrat barvali s 'pražilko', pridobljeno iz brazilskega lesa, ki so jo okrog 1. svetovne vojne uporabljali za rdeče obarvane pirhe; pozneje so začeli uporabljati kupljene barve za pirhe in čebulne liste. Neizpihana pobarvana jajca so krasili s pomočjo praskanja z britvico ali škarjami in nožički. Leta 2005 so začeli jajca zaradi boljše obstojnosti izpihovati.

Vsaj od konca 19. stoletja je Marija Volk (1876–1956) praskala srca in simbol 'vera, upanje, ljubezen'. Praskanja pirhov se je naučila od svojega očeta Jakoba Volka (pri Marteževih) s Suhorja. Praskanje teh ornamentov je nadaljevala njena hči Antonija Volk-Krebelj (1908–2003) in dodajala nove motive: geometrijske, rastlinske, cvetlične (nageljčke, lilije, idr.), goreče srce, srce z napisom IHS, Sv. duh, jagnje, grozdje, žitno klasje, barčice, lastovko in goloba z oljčno vejico v kljunu, napise Aleluja, Vesela aleluja, Veseli (v)uzem, Vesela velika noč, Kristus je vstal, Suhorje ipd., osebna imena družinskih članov, prijateljev, posvetila obdarovancem, včasih tudi letnico izdelave pirha. Vse življenje je znanje prenašala na mlajše generacije na različnih delavnicah v šolah, v okviru župnije, na prireditvah, razstavah – npr. leta 1993 in 1995 ob razstavi Velika noč na Pivškem v Notranjskem muzeju Postojna. Leta 1996 je bila natisnjena razglednica s pirhi Antonije Volk-Krebelj in oblikovan priložnostni poštni žig.

Datacija:

19. stol.

3. LOKACIJA ENOTE DEDIŠČINE

Naselje: **SUHORJE (PIVKA)**

Opis lokacije:

Brkini

Geokode lokacije (G-K koordinate centroida): Y: **430600** X: **55250**

4. NOSILEC IZROČILA, ZNANJA ALI DEJAVNOSTI

**Neformalna skupina izdelovalk suhorskih pirhov pri Vaškem društvu Suhorje,
Brigita Volk
Suhorje 7, 6217 Vremski Britof**

5. KARAKTERISTIČNI PRIKAZ

Foto datoteka: **KF_02_00107.jpg**

Avtorstvo in avtorske pravice prikaza:

Anja Jerin, 2022

6. VARSTVENE USMERITVE ZA ENOTO

Kategorija usmeritev: **drugi ukrepi ohranjanja nesnovne dediščine**

Opis usmeritev:

osnovne varstvene usmeritve za nesnovno dediščino

7. PRISTOJNOSTI

Pristojna institucija: **OE Notranjski muzej Postojna Zavoda Znanje Postojna**

Strokovna področja:

etnologija

8. POVEZAVA ENOTE Z DRUGIMI ENOTAMI REGISTRA

Register nesnovne kulturne dediščine:

Register nepremične kulturne dediščine:

Register premične kulturne dediščine:

OE Notranjski muzej Postojna Zavoda Znanje Postojna
Slovenski etnografski muzej

9. UTEMELJITEV VPISA

Suhorski pirhi so bili v preteklosti in so še vedno povezani z velikonočnimi šegami in se večinoma izdelujejo v velikonočnem času. V družini Antonije Volk-Krebelj na Suhorju vsaj že 170 let ohranjajo družinsko tradicijo risanja ali praskanja 'pirihov' z značilnimi ornamentami in jih dopolnjujejo z novimi. Po letu 1990 je zanimanje za suhorske pirhe oživelo, tako da je Antonija Volk-Krebelj risala pirhe tudi po naročilu in jih porisane vrnila ali podarila vaškim otrokom, izseljenim vaščanom in drugim. Poznavanje uporabe tehnike in ornamentike je odraslim in otrokom predstavljala na delavnicah, razstavah in drugih prireditvah. Njena ustvarjalnost je navdihnila druge ljudske ustvarjalce v lokalnem okolju in širše. Predvsem pa so danes njene potomke – Ulčerjeve ženske tiste, ki prenašajo znanje o izdelavi suhorskih pirhov na mlajše generacije. S prireditvijo Jožefovo in velika noč na Suhorju od leta 2016 so suhorski pirhi vedno bolj prepoznavni v kulturni in turistični ponudbi Brkinov in na Pivškem. Suhorski pirhi so pomemben del krajevne in regionalne identitete.

10. OMEJITVE GLEDE JAVNOSTI PODATKOV

Omejitev: **ni omejitev glede javnosti podatkov**

11. OPOMBE

12. KVALITETA PODATKOV

Natančnost centroida: **> 30 m**

Natančnost območja: **območje ni določeno**

13. VPIS V REGISTER

Vpis dne: **22.4.2022**

Št.: **Rzd-01-22-00010-03**

Razlog: **pobuda**

14. SPREMEMBA REGISTRA

Sprememba dne:

Št.:

Razlog:

15. IZBRIS IZ REGISTRA

Izbris dne:

Št.:

Razlog:

16. ZAZNAMKI

Številka: Rzd-01-22-00010-11-01

Datum: 22.4.2022

opis nosilca enote nesnovne dediščine

1. IDENTIFIKACIJA ENOTE DEDIŠČINE

EID: **02-00107**

Ime enote: **Izdelovanje suhorskih pirhov**

2. NOSILEC IZROČILA, ZNANJA ALI DEJAVNOSTI

Nosilec:

Identifikacija nosilca: **284**

Neformalna skupina izdelovalk suhorskih pirhov pri Vaškem društvu Suhorje, Brigita Šalkorje 7, 6217 Vremski Britof

3. OPIS DEJAVNOSTI NOSILCA

Opis (posebnosti glede na opis enote dediščine):

Je edini nosilec te enote nesnovne dediščine.

Status: **aktiven nosilec**

4. LOKACIJA NOSILCA

Naselje: **SUHORJE (PIVKA)**

Geokode lokacije (G-K koordinate centroida): Y: **430552** X: **55366**

5. KARAKTERISTIČNI PRIKAZ

Foto datoteka: **KF_02_00107.jpg**

Avtorstvo in avtorske pravice prikaza:

Anja Jerin, 2022

6. OPOMBE

7. KVALITETA PODATKOV

Natančnost centroida: **1 m - 3 m**

8. VPIS NOSILCA

Vpis dne: **22.4.2022**

Številka: **Rzd-01-22-00010-03**

Razlog: **pobuda**

9. SPREMEMBA NOSILCA

Sprememba dne:

Številka:

Razlog:

10. IZBRIS NOSILCA

Izbris dne:

Številka:

Razlog:

11. ZAZNAMKI